

Fuad KOVAČ

POŠTAR

Toga četvrtka u Borču pokraj Gacka bilo je prohladno januarsko jutro. Ovo "pokraj" nije ni manje ni više nego četrdeset kilometara. I to cestom malo asfaltnom a mnogo više makadamskom. Pedeset i neke godine pravila je Titina JNA. Pješke preko Vratla i Vranjskog dola bilo je nešto kraće, ali teže. Najbliža je Borčanima bila šuma, Zelengora i zima.

Uz nepregledni Borač i tog januara osamdesete godine miješao se dim iz kuća i neka divlja i prohladna magla koja se izvlačila iz potočina i šuma. Negdje su zveketali čaktari na metalima, neko je nekoga dozivao, neko vrištao, igrala se djeca, neko galamio na volove koji su vukli sijeno... Nisko iznad kuća gakale su vrane i graktale svrake, a okolo kuća i po prozorima lepršali su vrapci i neke druge gladne i promrzle ptice.

I tog jutra kroz Boračku valu, okovanu ledom, tiho je krivudala Neretva. Da je kroz maglu probilo sunce, mogla bi se jasnije vidjeti okolna brda pod snijegom. Ovako su se samo nazirali sivobijeli čuvari ovog golemog područja kroz koje je krivudala Neretva sa svojim pritokama - plahovitim planinskim rječicama i potocićima. Snijega je i te zime bilo podosta i dolje u selima Borča. Bilo bi čudno da ga nije bilo.

I tog januarskog četvrtka čekali su Borčani poštara Miloša, rodom sa Čemerna, da se pojavi niz Turkeš na konju ili bez njega. Skupili bi se još sabahom na Bistrici, u prodavnici kod Šučre.

I Arif, kome niko nije imao pisati niti je imao penzije, primakao bi svoje stado uz Neretvu. Dobingirao bi na konju i Ramo iz Pridvorice. Sedam je kilometara odavde, ali opet dođe i prije Šučre. Iako je imao drvenu nogu - jahao je Ramo ponajbolje u Borču. Poranio bi i Avdija iz Sodera, Sajto sa Laza, Adem iz Manjaka, Salkan iz Luke, te njegov sin Halim, kog su zvali Ćirko. Ovaj zadnji radio je kao putar, i najviše

se radovao zimi i snijegu, jer bi tada samo nabađao drvenih kolčeva po krajevima puta kako bi eventualni grtač snijega znao kuda je cesta. To je bio Ćirkov posao pet-šest zimskih mjeseci u Borču. Došao bi iz Kokorine i jedini šumar Vlado, jašući na svom Alatu.

Svi bi se rano okupili i čekali. Onako ovlaš, poneko bi provirio kroz prozor Šučrine prodavnice da vidi ide li Miloš niz Turkeš.

Poštaru Milošu sa Čemerna i najbližom prečicom bilo je hoditi desetak kilometara. Posljednjeg konja Vranca kupio je u Borču, pa je komotno mogao jahati, čak i drijemati. Vranac bi ga doveo na Bistricu, gdje i treba. Tu bi konj zahrzao i zarovio glavu u zobnicu, onako domaćinski ali i brzo svezan za raketu pored Neretve.

U prodavnici kod Šučre svi bi zajedno imali akciju prikupljanja drva i loženja vatre u staroj peći - "kraljici", u koju se drva turaju odozgo. I kad bi zadimilo iz Šučrine prodavnice oni bliži počeli bi polahko dolaziti. To im je bio najbolji znak da je Šučro otvorio i da imaju gdje doći. Da im tu ima bujruma do akšama. Ma, eto, da im je kao kod kuće.

"Jah, vala, bezbeli je ova zimurina pokazala prave zube", prvi bi, poslije selama, promrmljao Ramo, nakon što je i on zavezao konja za raketu pored Neretve i izvukao mu malo sijena iz vreće.

"Planina je ovo, Ramaga", odgovori i njemu i svima stari Sajto.

Ovaj starac sedamdesetih godina izgubio je oko još k'o momak, u dvadesetoj godini. Negdje u ljeto uz koševinu išao niz Laza pred volovima pa ga udario jaram. Kažu da je dobro i pretek'o.

Iako je imao drvenu nogu Ramo je rijetko sjedio, već bi odmah pokretom usta i očiju, ali i rukom, dao do znanja Šučri da mu što prije uspe lozu. Ali i drugima koji su je htjeli tako rano, da se kao malo zgriju. Bio je siguran jutros da će doći poštara Miloš i donijeti mu novčanu nadoknadu kao žrtvi fašističkog terora iz onog rata.

I za njega, ali i za neke druge Šučro je imao debelu svesku u koju je upisivao sve njihove ra-

čune. I nikad nikog nije upozoravao na dugove, već su to oni polahko vraćali, onako neprimjetno i stidljivo.

U prodavnicu uđe i Zaim iz Šumića, matičar u mjesnom uredu, kod kojeg je bio jedini, i to onaj poljski telefon, jedina veza sa Vukotom na Čemernu i preko njega sa svijetom. Zaim je prije nekoliko godina na ovom poslu zamijenio Omera Skopka, koji je preselio u Gacko, gdje je igrao nogomet i našao bolji posao. Omer je bio zamijenio imenjaka Omera Volodera, legendarnog matičara koji je dugo godina "vedrio i oblačio" u ovom kraju. Što je rekao Omer - bilo je svetinja. Ovaj drugi Omer, po prezimenu Voloder, bio je iz Sodera, a imao je kuću i imanje ovdje na Bistrici. Odmah uz Neretvu i Zurovički potok.

Meho, podvornik u osnovnoj školi, još u zoru je došao iz Šumića na svome Putalju. On je imao obavezu da unese drva u učionice i podloži školske peći kako bi se ugrijali promrzli đaci.

"Boga ti, Zaime, radi li telefon?", Meho će matičaru. "Treb'o bi' zovnut' malog u Saraj'vo."

"A, mog'o bi' uzgred i provjerit' hoće li danas Miloš, im'o sam neko pismo predat", dodade, motajući škiju.

Zaim je sve to prešutio, izvadio iz džepa tuce ključeva i nečujno pošao do svoga Ureda. Izišao je za njim i Meho da velikim školskim zvonom, što je donio od ovaca, dade do znanja đacima da im počinje školski čas. I opet bi se vratio kod Šuće.

Do nekih devet sati po uobičajenom pravilu žene ne bi dolazile u prodavnicu. Prvo im je trebalo namiriti hajvan, pomusti mliječnice, razliti škipe... Ma, bilo je za njih podosta devra prije Šuće i poštara.

Prva bi se pojavila Bara iz Luke, od preko 120 kilograma, zatim Kedža iz Zurovića, gluhonijema usjedjelica, kćerka deda Ahmeta. Kedža je izgledala kao muško, a i radila je sve muške poslove. Baš tako, muške poslove. Kako je kosila, svi dobro znaju. Posebno oni koje je na mobama pred sobom tjerala. Ahmetov jedini sin poodavno je odselio u Gacko pa je Kedža bila i muško i žensko. Njena maćeha Baba po-

sljednjih godina malo je radila. Tako i stari otac Ahmet. Ali, tu je bila Kedža. Onako omanjeg rasta, muške kosti, kratke kose, lica izbranog na koje nije mnogo ni pazila.

Kedži, koju su svi tako zvali i nikako drugčije, bilo je ime Zada. Tako je zvao, možda, samo babo Ahmet. Imala je nekih četrdeset godina i bila je pametna. Voljela se šaliti, i na svoj i na tuđ račun. Od svake riječi izgovorila bi samo prvo slovo a svi su je razumjeli, naročito prodavač Šučro. Najmanje je bilo važno to imali para. Dobila bi što je željela. Sporo bi se i namirivala kod Šuće, samo da što dulje ostane sa narodom koji se skupio. Zbog te gužve nije se ni Šučro ljutio, pretvarajući prodavnicu i u kafanu. Znao je i on da nema drugog mjesta. Moglo se i kod Zaima u ured, ali je tu, valjda zbog telefona, trebalo više tišine. Tu su se još pisali neki "važni papiri" poput rodnih listova i vjenčavali zaljubljeni parovi.

Stigla bi i Čamila iz Igara, sela udaljenog šest kilometara, da dočeka poštara Miloša i kupi nešto crkavice. Za nju je četvrtak s penzijom bio obavezan na Bistrici. Kad bi u šamiju zamotala nešto sirotinje poput litra ulja, kilograma šećera i kutije cigara, obavezno bi svratila usput kod imenjakinje Čamile i Hasana, čija je kuća bila pored rijeke Bistrice, nekih dvjesto metara od prodavnice i kraj puta kojim je ova starica dolazila u prodavnicu. A i mnogi drugi.

Najviše je voljela imenjakinju Čamilu, kod koje bi popila kafu, ogrijala se i ručala. Taman kao u kakvom hanu. Na polasku bi joj Hasanovica obavezno gurnula nešto u zavežljaj, ili jabuku, ili sapun, ili nešto drugo.

Tog četvrtka, mada on dolazi urijetko, u prodavnicu je svratio i lovočuvar Jusuf na svome čuvenom konju Bjelanu. Tih godina starina Jusuf najviše je bio na Zelengori. Tako bi on put do Zelengore proveo u radnom obilasku terena. Kad bi se pojavio u prodavnici nisu se mogle pričati nikakve, pa ni izmišljene lovačke priče.

Došao bi i Čamil, čuvar ribolova. Oni ribolovci koji bi se zatekli u nekoj priči oko pastrmke ušutjeli bi bez obzira što nije vrijeme za ribolov, što je Neretva sva u ledu. Svi su znali da bi i to Čamil zabilježio i onda u vakat pratio krioribolov. Goneći pravdu i zakon Čamil je znao

neke i na sud predati, pa bi bilo i belaja. Posebno su loše prolazili oni koji su lovili ribu na ruke ili na vršnju. Vršnja je bila opletena od pruća i kad se u nju natjera riba, nema joj povratka. U ribolovu na ruke mnogi su se okušali, pogotovu oni najotporniji i najhrabriji, jer je Neretva skoro uvijek hladna i puna zmijsa.

I Ćamil i Jusuf imali su dobre njemačke dvoglede. Jusuf je, usto, imao lovački karabin sa snajperom, a Ćamil pištolj 7,62 CZ. I obojica su to svoje naoružanje kočoperno pokazivali i nosili na vidnom mjestu, da upozore druge kako se s njima nije šaliti.

U vrijeme školskog odmora, u prodavnicu bi uletio i nastavnik Nedžib zvani Džedžo, da se malo, kako je govorio, "ugrije jednom žestokom". Za njim bi, kao po dogovoru, ušao i nastavnik Safet. I Šučro i ostali znali su šta ko pije. Ni Safet nije morao govoriti. Uz veliki školski odmor ulazila bi i učiteljica Jela, koja je u ovom kraju preko deset godina. Onako sama stanovala je u jednoj školskoj prostoriji koja je bila namijenjena za nastavnike i učitelje. Jela bi sve pozdravila i selamom i dobrim danom. Svi su je voljeli. Kupila bi cigarete i neku konzervu da malo prezalogaji. Za njom bi ušao nastavnik Zejnil zvani Zećo, koji je od svih nastavnika u školi bio najveći šeret. Često bi mu se smijali. Ništa manji šaljivdžija nije bio ni nastavnik Omer iz Melečića, koji bi Jeli često dobacivao u stihu: "Cura Jela mlaćanicu mela. Po belaju, slomila mećaju..." Svi bi se nasmiјjali, a Jela se nije ljutila, nego bi i ona odgovorila na njegov račun.

Stidljivo bi, u strahu od nastavnika i učitelja, u prodavnicu ulazili i đaci. Oni iz viših razreda manje su se plašili. I oni su mogli nešto brzo kupiti i onda - napolje. U toku velikog odmora, koji je striktno "po Mehinom vremenu" trajao 30 minuta, ulazio bi i Fehrat, nastavnik biologije, koji je ovdje pet-šest godina. Oženio se lijepom djevojkom Mirsadam, i već ima sina Halida, kojeg svi zovu Dado. Mnogi su znali kako se Fehrat oženio. Helem, kad je ljepuška Mirsa došla na roditeljski sastanak bratu Besimu zapala je za oko njegovom razredniku Fehratu. Konkretnije ih je povezala Hasanova Ćamila, kojoj su u čitavom Borču "uža specijalnost" bile

udaje i ženidbe. I sve je ondje gdje je sređivala Ćamila, kažu, bilo hairli.

Božidar zvani Božo, nastavnik srpskohrvatskog jezika, ovdje je skoro deset godina. Rijetko je ulazio u prodavnicu, ali su ga svi voljeli. Nije pio, a nije ni pušio. Bio je pravi romantičar, volio prirodu, puno čitao i pisao poeziju. Često se igrao sa Fehratovim sinčićem Dadom. Božo i već spomenuta Jela bili su momak i djevojka, samo što je Božo bio stidljiv. Učitelj Salem iz Luke, koji je predavao neke predmete u ovoj školi, ali i u onoj u Mjedeniku, desetak kilometara odavde, bio je "najbliži" učiteljici Jeli. Svi su za to znali, ali kao da nije niko. Salem je svakodnevno od svoje kuće u Luci, ali i od Jele, pješačio do Mjedenika i nazad, a nekad bi, kad je veći snijeg, dolje i zakonačio. Zamijenio je u Mjedeniku učitelja Esada, koji je tih godina preselio sa porodicom na Bisticu, gdje je kasnije postao direktor škole. Esad je, opet, zamijenio Adema, nastavnika matematike koji je odselio u Sarajevo i zaposlio se na TV Sarajevo. Adem je bio i najpoznatiji novinar ovoga kraja, koji je tekstove objavljivao u "Lovačkom listu", "Zadrukaru", "Oslobođenju", "Večernjim novinama"... Imao je solidnu plaću i dobar honorar, pa je od toga kupio i "folciku" bijele boje. Bio je jedan od učećnijih ljudi ovog kraja i zet prodavača Šučre. Adem je u učionici bio strog i često je znao šibati nemirne i nezalice, pa su nekad roditelji pomalo galamili na nj. I samo galamili. Ovaj strogi seoski pedagog bio je vižljaste građe sa sijedom i rijetkom kosom na glavi.

Tadašnji direktor Adem za učenike je nabavljao razne knjige, dječije romane "Mirko i Slavko", "Lastavicu", "Veselu svesku"... Njegov jedini sin Nedim imao je tu sreću da je sve to upravo on najviše listao i možda čitao. Tih raznih novina, knjiga i listova za djecu toliko se bilo nakupilo da ih Adem nije imao gdje ostavljati. Dio te gomile papirčina odlagao je na tavan kokošinca, odmah pored kuće. Hasanov najmlađi sin Fuad iz komšiluka saznao je za te školske papirčine. A i to ne bi ništa značilo bez slijedeće kratke priče. U to vrijeme kod njegovog oca stanovao je nastavnik Petar, inače Crnogorac iz Plužina. Ni to ne bi uopće bilo važno da Petar nije pisao poeziju. Pero, kako su ga zva-

li, malog Fuada nauči pisati još u petoj godini. U sedmoj je napisao prvu pjesmu, ali se ozbiljnije “zabrinuo” za Ademove i Nedove knjige, novine i romane, do kojih nikako nije mogao doći.

Jednog predvečerja Fuad je krenuo u “krađu”. Imao je šta vidjeti nakon što je otvorio vrata Ademovog kokošinjca. Niko od njega nije bio sretniji kad je ugledao čitavo brdo papira o kojim je maštao tih dana, pa i mjeseci. Prvu količinu ukradenog materijala, i to dva paketa, teškom mukom prenio je do kolibe deda Uzejra u njegovom komšiluku. Sve je to zatrpao u sijeno i nastavio donositi. Dugo vremena niko nije znao za to, sve dok nije došao red da se i to sijeno potroši. Uzejr je imao šta vidjeti. Svi su znali čije je to maslo. Fuad je dobio batine. Obaviješten je i Adem, koji se na razočarenje poštenih Fuadovih roditelja, nije ljutio, nego je sve to dječaku poklonio i od tada davao šta je želio.

Jedno vrijeme ovdje je radio nastavnik i novinar Ismet od Bileće. Oženio se kćerkom hodže Jašara iz Igara. Već opričani Adem i novinar Ismet bili su sigurno jedini Borčani koji su u to vrijeme imali ruski fotoapararat marke “zenit”. Niko više. Svi u trinaest boračkih sela znali su za to.

Oko jedanest sati, nakon što je obišao svoj šumski rejon i udario koji “šumski kvar” na svježije panjeve, te ponešto pribilježio u svoj notes, u prodavnicu je došao i šumar Nezir. I on je imao konja.

Ništa novo. Bilo bi neobično da nije imao konja. Skoro se nije ni pitao sa svima, a već je eksirao “žestoku”. Na prvi pogled šumar Nezir izgledao je bezopasan. Ipak, mnogi koji su dotad bili kažnjeni, znali su da nije dobro imati s njim posla i raditi protiv zakona. Mnogi su, isto tako, znali da se Nezir rijetko ili skoro nikada ne hvata novčanika, a često je govorio kako mu je “ostao kući”, kako ga je “izgubio”, ili mu je “ostao u drugim pantolama”. Po tome mu je najviše bio sličan Salkan iz Luke. Jednom su se njih dvojica, nakon što su prodali telad, našli u gatačkoj kafani “Planinka”, da se malo okrijepe. Dugo su sjedili i muhabetili ali niko nije zvao konobara Lolu da donese piće. Zato im ovaj nije ni prilazio. I nakon dosta vremena Salkanu se u priči omakne: “Tako je to, šta ćeš,

moj Nezire?!...”

Nezir jedva dočeka. “Ma, pivo, šta bi’ drugo, brate rođeni?!”

Salkan je, eto, ni kriv ni dužan izletio, ali i platio.

I ovog četvrtka došao je i Osman zvani Osmica, starac od sedamdeset, koji je imao korak bolji od najvrednijeg momka. Došao bi i on da, kako kaže, čuje šta ima u Gornjem Borču, da vidi nešto malo Miloša i da kupi šta od zimmice, neka se nađe za ne daj Bože...

“More zavalit’ snijeg, pa kud bi’ onda?! Doš’o bi’ s konjem za koji dan”, pravdao se starina Osman i, tražeći po džepovima neke ceduljice, malo navrnio do Zaima da se čuje sa djecom u Sarajevu.

Osman nije ni volio ni pio žestoko. Svi su to znali i poštovali. Zato je dedo Osman podobro pušio, i to onu pravu hercegovačku škiju. I on je išao do zapadne Hercegovine i švercovao duhanom. Dolje kupi jeftinije, a ovdje proda skuplje, pa mu pretekne nešto para i duhana. Pa, opet tako. Dedo Osman imao je i podosta pčela, pa je i rumenilo njegova staračkog lica podsjećalo na to. Sve je kod dede Osmana bilo pedantno, pa i dugi brkovi koje je podobro znao usukati.

Iz Zurovića bi došao Zukan, čovjek od nekih šezdeset i pet godina. Zurovići su odmah tu, na “cigar duhana”. Zukan je bio pobožan i pаметan čovjek. Svi su ga poštovali. Oni koji bi od Zukana bili zatečeni da piju žestoko postidjeli bi se kao da ih otac u tome vidi prvi put. Zukan nije na to obraćao pažnju, samo bi ih motajući škiju, pogledao mrko-poprijeko, dobacujući:

“Hmmm, šta će vam ta govna?!”

Nastala bi tišina, a neko mudriji bi zapodjenio kakvu drugu priču. Njemu bi Šućro napravio kahvu. Zukan je spadao među nekoliko ljudi koji su mogli sjediti pored šporeta, odmah uz Šućrov bank. Tamo je bila ladica sa novcem i neki drugi važni papiri, pa je Šućro u tome bio pažljiv. Znao je, da sav taj novac ostavi na banku, opet bi sve netaknuto našao, ali red je red.

Došao bi i Ćamil iz Šumića, pravi seoski

šeret. Bistar, ali siromašan. I on bi pričao razne dogodovštine, najčešće one iz Njemačke, gdje je, kako kaže, bio najveći mangup. Radio, zarađivao i trošio.

Polahko bi iz Šumića dogegao i starac Zećir. I on je volio šalu. Pričao bi o nekom "šeširdžiji" koji mu se pričinja po noći. Neke je uveseljavao, a neke i strašio. Ženio se dva puta. Govorio je da mu prva rahmetli žena nije voljela "noćne poslove", ali da mu ni ova druga "nije baš za pofalit". Po spomenutim njegovim košmarima i noćnim morama zvali su ga "šeširdžija", iako nije nosio šešir.

Ni ovaj četvrtak ne bi bio onaj pravi bez pošara Miloša, ali i Šerifa, koga su zvali Šanjto. Oni najhrabriji smjeli su ga tako zvati. Kažu da je u onome ratu (i poslije) znao noću otići do komšiluka, posebno u Izgori, gdje je krao kokoši. To se pričalo, a valjda je istina. Jednom su mu i zapucali po nogama, pa mu je lijeva malo "šanjtala". I tako je ostao Šanjto. Za taj Šanjtov belaj dobro je znao i otac učiteljice Jele. I ne samo znao. Nego...

Nije samo Šerif u ovom kraju imao nadimak, imali su ga svi. Šerif je bio pravi stručnjak za onu seosku trgovinu, a najviše sa konjima i volovima. Promijenio je stotine konja, sad u jednom, sad u drugom selu, pa su ga seljaci i u Crnoj Gori dobro znali. Umio je ubijediti domaćina da mu proda konja i po dosta nižoj cijeni. Onda bi tog konja prodao skuplje u nekom drugom selu, pa opet kupio jeftinijeg. Ostalo bi mu nešto para, pa je pored ono crkavice što su primale žrtve fašističkog terora, mogao nešto kupiti i za kuće.

Šerif je bio povisok čovjek sa nešto više od šezdeset godina. I on je pušio škiju, ali bi vadio i "moravu".

Rijetko ko nije pušio u ovom kraju. Prodavač Šučro znao bi jednu cigaru držati prilijepljenu na donjoj usni, a drugu zatnutu za uho. Ova na usni često mu se znala i ugasiti, pa bi kasno primijetio i odmah palio onu rezervnu - iza uha.

Iz Zurovića su često navraćali Kasim Kovač i njegova žena koju su svi samo zvali Juguša. Kasim je volio počesto pričati o ženama. I jedno i drugo imali su u licu neko zdravo rumenilo. Jugušu su posebno begenisale boračke žene i to

one koje su manje zalazile u tuđe dvorište.

Porijetko bi u prodavnicu kod Šučre dolazio Omer iz Sodera, zidar na najboljem glasu. Majstor Omer ozidao je skoro svaku kuću u Boračkoj vali, sve do Uloga, pa i tamo. Svako ko je vidio njegovu kuću u Soderima znao je o kakvom se majstoru radi. Od tog svog zanata najmanje je zarađivao, a najviše bio na mobama. Omer je bio majstor i u drvetu, ali ni od toga on baš nije imao haira. Držao je podosta hajvana, pa je od neke uštedevine napravio djeci kuću u Hrasnici kraj Sarajeva. A šta da je imao kakve škole? Ko zna gdje bi mu bio kraj!

Omer je bio i pomalo šutljiv čovjek. Kako je bio dobar zidar, još je bio bolji lovac. Ono što je vidjelo Omerovo oko, nije moglo ostati na nogama. A u šumama Borča njegovo oko imalo je šta vidjeti. Ganjao se i po sudovima zbog krivolova, ali je opet ostao najbolji lovac. Nije pričao one "lovačke priče" kao neki. Ako bi ga neko umolio da ispriča koju, sigurno je to bila neka istinita i kratka priča, bez njegova posebnog uživanja u njoj. Omer je najviše uživao kad je lovio. Ni čuvari ga nikad nisu mogli uhvatiti "na djelu", nego su ga cinkarili i tuživali drugi po onom "rekla-kazala". Iako su tračali Omera, uporno je bio lovac i imao najbolje lovačke puške.

Niko ne zna da li je Omer ikad pio. A ako ne znaju, onda i nije. Nije se ni švalerao, nego je bio jedan ozbiljan čovjek, i, kako kažu, "o svom poslu". Takav je Omer svakom valjao.

Imao je na udaji makar dvije lijepe kćeri, i ko zna, možda ga je negdje iza šumarka pratio Sabit zvani Crni iz Zurovića, momak pri ženidbi, pa odletio malo do Sodera da proašikuje sa jednom od njih kojoj, možda, jedva da je i znao ime. Ljudi su ih tako zvali "ona Omerova starija" i "ona Omerova mlađa".

Omer se kod Šučre "namiriv'o" rijetko, ali naveliko. Ništa u kesi, ništa pod rukom, na ramenu, na konju, nego sa volovima i - na saonima. A ništa ni na veresiju.

Niko ne zna da li je Omer bio imalo pismen. Nije ni važno. Važno je samo da je bio dobar čovjek, vješt majstor i vrstan lovac. I ništa mu drugo nije trebalo.

Omer je uvijek imao dobre volove. Svi su se u Borču takmičili da imaju bolje volove od kom-

šije, jer je to bio obraz i čast dobrog domaćina. A volovi su ljeti obavljali dosta teških poslova oko oranja i prikupljanja sijena. Zimi najviše oko drva.

Omer bi se u prodavnici brzo ispitao i ispričao sa svima. Onda bi sa Šućrom u magacin po namirnice. Svi bi mu pomogli utovariti na saone. Onda bi sve to domaćinski uvezao, pozdravio se sa svima, pa onda podviknuo: "Ča, sokole! Ča, brate!..."

Ne bi taj četvrtak mogao biti ni bez jednog drugog Adema, imenjaka i prezimenjaka onog Adema - nastavnika i novinara. Ovaj Adem bio je iz Lončara i čovjek iz sasvim drugog svijeta. Adem, koji ni ubližu nije bio novinar, a pogotovo učitelj ili direktor, bio je sin starog Salke, koji je, kao i svi ostali, imao nadimak. Tačnije, dva: Salihan i Pijevac. I stari Salihan imao je dosta lijepih kćeri, a jedinac Adem - sestara. Ovaj Adem o kome je sada riječ i koji je bio jedna vrsta tvrdoglavog seoskog šereta, bio je svojevremeno poštara u Mostaru, tamo živio i imao svoju porodicu. U Mostaru je Adem tih godina ostao i bez posla i bez žene. Onako rahat od pameti, vratio se u svoje selo koje se negdje u donjem Borču dizalo iznad lijeve obale Neretve.

Adem je volio sijeliti i pripovijedati. Volio se i šaliti na tuđ, ali i na svoj račun. Iako mu je babo Salkan imao konja Bjelana a ne bi često dolazio na Bisticu - Adem je volio pet-šest kilometara pješke. Nije to njemu bilo ništa. Kad usput ne bi nikog sretao - išao je brzo, ali kad bi trefio bilo kakvog prolaznika, makar ga i ne poznavao, onda bi nasred puta bilo pravog muhabeta i motanja škije. Adem nigdje nije žurio i nije ga interesovalo ni vrijeme, da li je akšam, te pada li ili ne pada nešto sa neba. Svejedno mu je bilo.

A tek kad bi se uz školsko igralište pojavio Bajro. Nikad se nije znalo odakle ide i gdje je prošlu noć bio na konaku. Moglo bi se reći da je sa obližnjih Laza, ali je to bilo samo njegovo mjesto rođenja. Bajro je bolovao od padavice, koju je zaradio u mladosti verući se uz trešnju. U strahu od pada odjednom obolio. Kažu da je Bajro još kao osnovac bio neviđeni matematičar. U ovom kraju s Bajrom su ljudi ispredali šale, ali i on s njima.

Bajrinoj mašti često nije bilo kraja pa je tako

znao u nekim svojim projektima Neretvu uzbrdo okrenuti, naviše da teče, te napraviti polje od brda, asfaltirati Borač... Nezadovoljni Bajro je tih godina i Titi slao pismo, pa i poslom išao malo do Beograda. U zafrkancijama sa Bajrom bilo je bezobrazluka na sve strane. Ali je i on uzvraćao.

Urijetko bi dolazio dedo Musa Mandžo. Najviše su njemu dolazili što zbog godina, što zbog starih priča koje bi sijeldžijama pričao. A znao je podosta, iako je od škole imao samo neki tečaj, tek da se zna potpisati. Znao je dugo pričati i uvijati svoje duge i sijede brkove.

Iako je napolju propuhivala vjetrina i slinilo neki mokaer snijeg, u Šućrinoj prodavnici bilo je živo i toplo. Baš onako da bi se moglo pričati nadugo i naširoko.

I tog dana svi su dočekali poštara Miloša kao pravo olakšanje. Mnogi su se obradovali mušlucima koje im je donio. Pa i kojima nije, bilo je važno da su vidjeli Miloša. Makar da im, onako rumen i zadihan, kaže šta ima na Čemernu i je li nekog pametnog tamo sreo. Ili, ima li snijega, leda, vukova i sijena. I jesu li se u njih počele janjiti ovce. I kako će tamo predeverati zimu.

(Iz knjige pripovijedaka *Bijeli konj*)

m

Fuad Kovač, rođen je 1965. godine u Zurovićima kod Gacka. Od 1982. godine bavi se novinarstvom, a pisao je za mnogobrojne listove i časopise. Dugo godina piše poeziju, za koju je 1983. i 1986. godine osvojio dvije prve republičke nagrade. Prije rata bio je učesnik skoro svih književnih manifestacija na području tadašnje Jugoslavije. Zastupljen je u biltenu Književne omladine BiH za 1982. godinu. Autor je zbirke pjesama *Prozor nad rijekom* (2002.).

Pored poezije, piše i prozu, a za pripovijetku *Bijeli konj* nagrađen je trećom nagradom Zija Dizdarević za 2000. godinu. Iz štampe mu je izašla knjiga pripovijedaka *Bijeli konj*.

Priredio je nekoliko knjiga raznih autora, među kojim i roman *Kama i jama*, autora Tahira Pervana, ratni triler *Bitka za Sarajevo*, autora Kerima Lučarevića, historiografsku knjigu *Prozor 1992.-1995.- Hronika zločina*, autora Mesuda Here.

Koautor je (sa novinarom Mustafom Borovićem) knjige ratnih zapisa *Godine opstanka* (2001.).

Član je Saveza novinara BiH.

Trenutno živi na Otesu kraj Ilidže, a od 1994. godine piše za bh. politički sedmičnik "Ljiljan".